

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО РИНКУ

УДК 336.71:332.012.33

ББК 65.26

Балджи М.Д.

ЕКОНОМІЧНА РОЛЬ БАНКІВ У СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Одеський національний
економічний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра економіки та управління
національним господарством,
65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8,
тел.: 0487233256,
e-mail: baldgi@ukr.net

Анотація. У статті висвітлені головні положення економічної ролі банків у системі регіонального розвитку. Метою обрано виявлення ролі банків у системі соціально-економічного розвитку регіонів. В основу методики дослідження покладені методичні рекомендації формування регіональних стратегій розвитку. Як наслідок були отримані такі результати: виявлені роль і місце банків у регіональному розвитку, проведена класифікація банків в Одеському регіоні, визначена динаміка їх функціонування в Одеській області та місті Одеса, установлені важелі залучення банків до системи регіонального розвитку.

Ключові слова: банки, соціально-економічний розвиток, регіон, фінансова система, Одеська область, місто Одеса.

Annotation. The paper highlights the main provisions of the economic role of banks in the system of regional development. The aim was elected identify the role of banks in the system of social and economic development. The methodology of research guidelines laid formation of regional development strategies. The result revealed the following results: The role and place in the regional development banks, a classification of banks in the Odessa region, defined by the dynamics of their operation in the Odessa area and the city of Odessa, the definition of leverage involvement of banks in the system of regional development.

Keywords: banks, socio-economic development, the region's financial system, the Odessa area, the city of Odessa.

Вступ. У сучасних умовах банки є провідною фінансовою ланкою, що постачає суб'єктам господарювання додаткові грошові ресурси. Нинішні банки не лише торгують грошима, водночас вони є аналітиками ринку. За своїм розташуванням банки виявляються ближче за все до бізнесу, його потреб. Таким чином, ринок неминуче висуває банк у число основних, ключових елементів економічного регулювання на всіх рівнях господарювання. Стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіонів країни та його реалізація вимагають додаткового фінансування, джерелом якого й може стати банківська система. У законодавчо-нормативних документах стосовно створення банків і функціонування банківської системи [1; 2; 3] підкреслюється їх вагомість для становлення сприятливих умов щодо розвитку економіки України. Поряд із цим Закон України "Про інноваційну діяльність" зазначає як один зі шляхів державного регулювання інноваційної діяльності "стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують виконання інноваційних проектів" [4].

У "Методичних рекомендаціях щодо формування регіональних стратегій розвитку" визначаються положення механізму та процедури їх реалізації. Одним з них виступає "створення регіонального небанківського фінансового сектору (кредитно-гарантійних установ, фондів сприяння розвитку підприємництва, страхових, інновацій-

них та інвестиційних фондів)” [5]. Тим самим банківська система, що активно функціонує в регіонах країни, залишається другорядним респондентом у загальному процесі оновлення економіки країни. У реальному житті банки не залишаються осторонь від соціально-економічних перетворень, тому дослідження їх ролі в системі регіонального розвитку є надзвичайно актуальним.

Постановка завдання. Метою подальшого дослідження обрано виявлення ролі банків у системі соціально-економічного регіонального розвитку. Для цього були поставлені такі завдання: виявлення місця банків у регіональному розвитку, класифікація банків, динаміка їх функціонування в Одеському регіоні та місті Одеса, визначення важелів залучення банків до системи регіонального розвитку.

Результати. Вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіонів України тісно пов’язане з упровадженням інноваційного потенціалу підприємств і галузей, що, у цілому, значною мірою залежать від ефективної роботи банківської системи, яка є важливим елементом ринкової економіки в будь-якій країні. Короткострокове й довгострокове кредитування, інвестування і ряд інших послуг, що здійснюють банки, сприяють функціонуванню підприємств, організацій і фірм.

Найважливіша роль банків у суспільстві полягає в акумуляції фінансових ресурсів з їх подальшим спрямуванням на розвиток економіки, забезпечення виробництва грошовими коштами [6, с.56].

За результатами аналізу діяльності банківської системи можна прогнозувати зміни фінансової, виробничої та інвестиційної активності різних сфер економіки. Тому рішення завдань удосконалення їх інвестиційної взаємодії з підприємствами є важливим напрямом, який сприяє підвищенню ефективності господарювання та подальшого розвитку економіки в цілому. Дані про структуру інвестицій в основний капітал в Одеському регіоні наведені на рис. 1. Стосовно попередніх років у провідних галузях економіки області відбулося значне скорочення обсягів інвестицій.

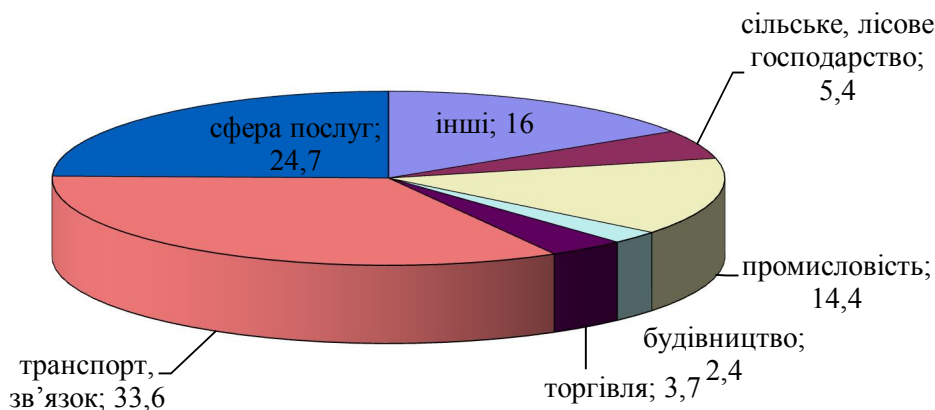

Рис. 1. Структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності у 2010 році, % [7]

В.П.Матвієнко (2003) підкреслює, що “єдиним виходом... є перехід на інноваційну модель економічного розвитку” [6, с.57]. “Концентрація капіталу на пріоритетних напрямках, державна підтримка провідних банків, наукове управління грошовими потоками – ось ті основні важелі, які можуть забезпечити наш економічний розвиток” [6, с.61].

В Одеській області, коли мова йде про впровадження інвестицій й особливо джерел фінансування, то майже 60% – це власні кошти підприємств та організацій. Тобто безпосередньо самі підприємства зацікавлені у впровадженні модернізації, але, як правило, для розвитку цілого регіону це не є достатнім. І тільки трохи більше 14% займають кредити банків та інші позики (рис. 2).

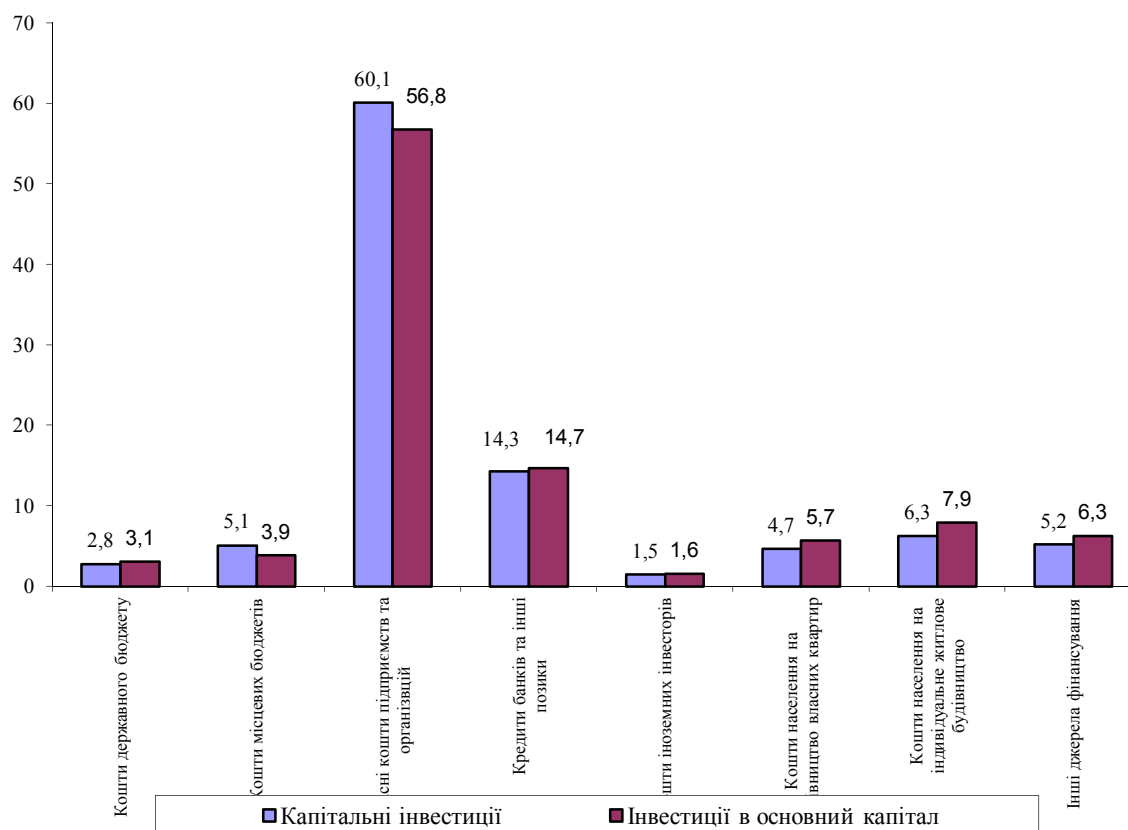

Рис. 2. Структура капітальних інвестицій та інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування у 2010 році, % [7]

Зменшення активізації інвестиційної діяльності, що спостерігається в області протягом 2008–2010 років, є індикатором негативного впливу фінансової кризи не тільки на будівельний комплекс області, а й у цілому на економіку регіону. Така ж тенденція продовжує зберігатися і протягом останніх трьох років.

З метою проведення аналізу функціонування банків в Одеському регіоні було проведено групування банків за розміром активів (на 2012 рік) за методикою, запропонованою Національним банком України (НБУ). Він визначив граничні межі розміру активів для окремих груп банків. Для порівняння діяльності банків і розподілу наглядових функцій та обов'язків між центральним апаратом і територіальними управліннями НБУ комісія визначила такі граничні межі розміру активів для окремих груп банків на 2012 р. [8]:

- група I (група найбільших банків): активи – більше 15 млрд грн;
- група II (група великих банків): активи – більше 5 млрд грн;
- група III (група середніх банків): активи – більше 3 млрд грн;
- група IV (група невеликих банків): активи – менше 3 млрд грн.

За цією методикою були визначені групи банків, що функціонують в Одеській області, та їх кількість (табл. 1).

Таким чином, в Одеській області переважають банки та їх філії першої групи, що дозволяє вести мову не про малі територіальні банки, що не в змозі вирішити радикальні питання оновлення економіки, а великі банківські структури зі всіма існуючими наслідками.

Сьогодні практично відсутній правовий захист банків-кредиторів. Немає відповідних умов для своєчасного й повного повернення кредитів і відсотків, не створено відповідних умов для реалізації застави державних підприємств. Назріла потреба створення

економічно обґрунтованої системи національних гарантій і стимулів для внутрішньодержавних інвестицій і впровадження інновацій з метою подальшого соціально-економічного розвитку регіональних утворень.

Таблиця 1

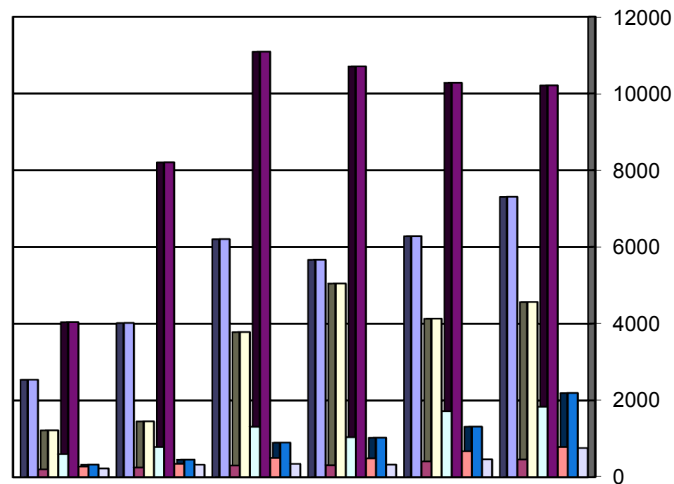
Кількість самостійних банків і філій та їх відділень в Одеській області

№	Адміністративно-територіальна одиниця	Групи банків			
		Група I	Група II	Група III	Група IV
1	Ананьєвський	3	-	-	-
2	Арцизький	3	5	-	-
3	Балтський	3	3	-	-
4	Березівський	4	2	-	-
5	Біляївський	3	3	-	-
6	Б.-Дністровський	14	13	1	-
7	Болградський	3	1	-	-
8	В.Михайлівський	2	-	-	-
9	Іванівський	2	-	-	-
10	Ізмаїльський	14	4	-	-
11	Кілійський	3	3	-	-
12	Кодимський	1	-	-	-
13	Комінтернівський	8	3	-	-
14	Котовський	9	9	4	1
15	Красноокнянський	2	-	-	-
16	Любашівський	2	-	-	-
17	Миколаївський	1	-	-	-
18	Овідіопольський	4	1	-	-
19	Ренійський	6	3	1	-
20	Роздільнянський	4	2	1	-
21	Савранський	1	-	-	-
22	Саратський	2	-	-	-
23	Тарутинський	2	1	-	-
24	Татарбунарський	4	1	-	-
25	Фрунзівський	2	-	-	-
26	Ширяєвський	1	-	-	-
27	м. Іллічівськ	4	6	24	-
28	м. Одеса	2155	324	111	96

Ще у 2003 році фахівці підкреслювали необхідність створення стратегії відсоткової політики, коли “облікова ставка повинна віддзеркалювати реальний стан та перспективи економіки, рівень інфляції, розрахунки достатньої рентабельності банків, вартість ресурсів” [6, с.65].

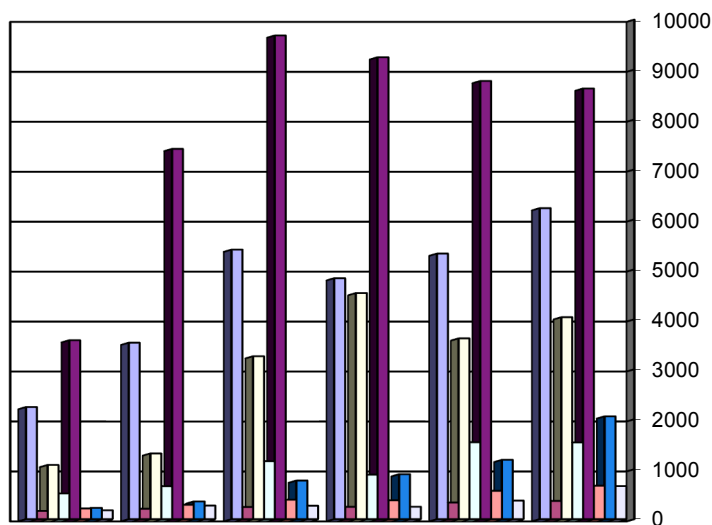
Надалі в дослідженні проаналізовані динаміка активів провідних банків міста Одеса (рис. 3), динаміка зобов'язань (рис. 4) і динаміка кредитів цих банків (рис. 5).

Аналіз діяльності банків міста Одеса за останні п'ять років показав, що практично за всіма показниками функціонування відбувається тенденція збільшення в середньому майже вдвічі. Тому мова може йти про інтенсивне впровадження фінансових ресурсів до соціально-економічного розвитку регіону.

	12.2006.	12.2007.	12.2008.	12.2009.	12.2010.	12.2011.
■ Імексбанк	2537	4016	6201	5663	6279	7304
■ Інвестбанк	201	251	302	308	408	459
□ Марфінбанк	1219	1452	3779	5045	4128	4563
□ Місто-банк	598	782	1309	1040	1715	1832
■ Південний	4038	8202	11086	10703	10276	10208
■ ПортоФранко	272	346	498	487	674	785
■ Фінбанк	324	455	899	1027	1315	2191
□ Фінростбанк	225	323	343	324	464	757

Рис. 3. Динаміка активів банків м. Одеса, млн грн (за даними [8])

	12.2006.	12.2007.	12.2008.	12.2009.	12.2010.	12.2011.
■ Імексбанк	2244	3532	5395	4823	5316	6225
■ Інвестбанк	164	208	243	246	333	364
□ Марфінбанк	1085	1315	3261	4526	3618	4042
□ Місто-банк	513	659	1161	891	1539	1535
■ Південний	3582	7412	9682	9246	8771	8620
■ ПортоФранко	213	288	388	378	566	670
■ Фінбанк	225	354	772	899	1187	2058
□ Фінростбанк	177	271	268	248	371	662

Рис. 4. Динаміка зобов'язань банків м. Одеса, млн грн (за даними [8])

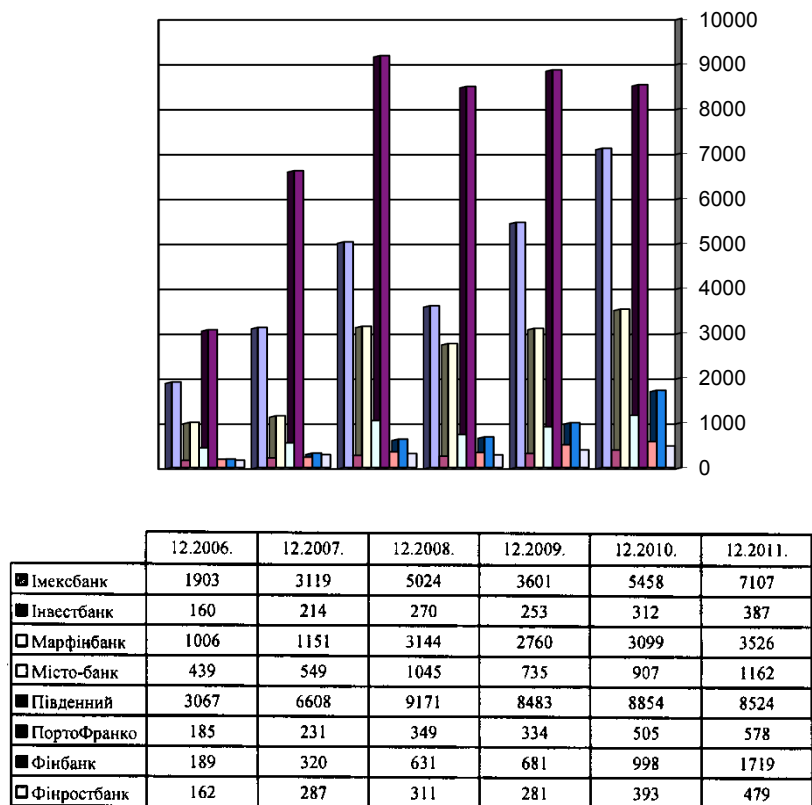

Рис. 5. Динаміка кредитів банків м. Одеса, млн грн (за даними [8])

Висновки. У результаті проведених досліджень доцільно зробити такі висновки:

1. Банківська система повною мірою може виступити джерелом стратегічного соціально-економічного розвитку регіонів країни. Провідний акцент у цьому процесі має бути здійснений на впровадження інновацій і модернізацію підприємств, виробництв і галузей.

2. Дослідження змін у структурі інвестицій до основного капіталу в Одеському регіоні свідчить про значне скорочення останніх у провідних галузях економіки. Причому визначну роль у процесі впровадження інвестицій, і особливо джерел фінансування, займають зацікавлені підприємства, а банківські структури займають другорядну позицію.

3. Проведена класифікація банків за розмірами активів, згідно з методикою Національного банку України, дозволила виявити переважну частку функціонування великих банків в Одеському регіоні, що допускає вести мову про можливість суттєвого впливу на вдосконалення соціально-економічного розвитку.

4. Проаналізована діяльність великих банків міста Одеса, що визначила позитивну тенденцію їх функціонування. Це підкреслило можливість інтенсивного впровадження фінансових ресурсів до соціально-економічного розвитку регіону.

1. Конституція України. – К. : Право, 1996. – 56 с.
2. Про банки і банківську діяльність : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2121-14>. – Назва з екрана.
3. Про національний банк : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. – Назва з екрана.
4. Про інноваційну діяльність : закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.

5. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua>. – Назва з екрана.
6. Матвієнко В. П. Банки: стратегія відтворення економіки / В. П. Матвієнко // Філософсько-економічні погляди / В. П. Матвієнко, П. В. Матвієнко. – К. : Наук. думка, 2003. – С. 56–65.
7. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року : монографія / А. І. Ковальов, В. А. Карпов, Н. В. Сментина. – Одеса : Астропринт, 2011. – 80 с.
8. Офіційний рейтинг банків України на лютий 2012 г. (Український банківський портал) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://banker.ua/officialrating/active/active/02/2012/1/>. – Назва з екрана.

References

1. *The Constitution of Ukraine*. Kiev: Right, 1996. Print.
2. “On banks and banking [electronic resource]: the law of Ukraine”. Web. <<http://zakon.nau.ua/doc/?code=2121-14>>.
3. “About National Bank [electronic resource]: the law of Ukraine”. Web. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>>.
4. “On innovation [electronic resource]: the law of Ukraine”. Web. <<http://zakon4.rada.gov.ua>>.
5. “Guidelines on the formation of regional development strategies”. Web. <<http://zakon.nau.ua>>.
6. Matviyenko, V., and P. Matviyenko. *Banks: Play Strategy Economics*. Philosophical and economic views. Kiev: Science. opinion, 2003. Print.
7. Kovalev, A., V. Karpov, and N. Smentyna. *The strategy of economic and social development of the Odessa region by 2020*. Odessa: Astroprint, 2011. Print.
8. “The official rating of Ukrainian banks by February 2012 (Ukrainian banking portal)”. Web. <<http://banker.ua/officialrating/active/active/02/2012/1/>>.

Рецензенти:

Ковальов А.І. – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи Одеського національного економічного університету.

Уманець Т.В. – доктор економічних наук, професор кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету.

УДК 336.717.8

ББК 65.262.1

Коваленко В.В.

СИСТЕМНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Одеський національний економічний
університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра банківської справи,
65026, м. Одеса,
вул. Преображенська, 8,
тел.: 0958480729,
e-mail: kovalenko-6868@mail.ru

Анотація. У статті розглянуто основні положення фінансового посередництва та його вплив на розвиток фінансового ринку. Обґрунтовано необхідність подальшого дослідження економічної сутності, принципів і завдань фінансового посередництва в забезпеченні стабільного функціонування фінансового ринку.

Доведено, що фінансове посередництво – це опосередкована професійна діяльність фінансових інститутів щодо ефективного акумулювання, розподілу фінансових ресурсів та їх управління шляхом надання фінансових послуг з метою формування стійких позицій розвитку фінансового ринку та забезпечення економічного зростання держави.

Обґрунтовано, що підвищення ефективності функціонування ринку фінансових послуг повинно відбуватися на підставі розвитку небанківських фінансових установ.